

NBA-Bestuur
Postbus 7984
1008 AD Amsterdam
consultaties@nba.nl

Betreft: Consultatie Handreiking Rapporteren in de sectie 'Controleaanpak frauderisico's in de controleverklaring d.d. 25 april 2022

Utrecht, 3 juni 2022

Geachte collega's,

Met veel belangstelling heeft SRA kennisgenomen van het Consultatiedocument 'Handreiking Rapporteren in de sectie 'Controleaanpak frauderisico's in de controleverklaring' (hierna te noemen Handreiking), d.d. 25 april 2022.

Als vertegenwoordiger van 183 van de in totaal 252 reguliere (voorheen niet-oob-) vergunninghouders (73% is dus SRA-lid), vinden we het belangrijk om te reageren op de consultatievragen, de Handreiking waarmee gewerkt zou moeten gaan worden in de praktijk van accountantsorganisaties, en de aanbeveling van de NBA om *'alle in Standaard 700 (onder A41B voorgestelde elementen in de sectie 'Controleaanpak frauderisico's' te beschrijven. (...) In alle gevallen maakt de accountant deze beschrijving zover mogelijk cliënt specifiek'*.

Voordat we ingaan op de specifieke consultatievragen uit het consultatiedocument, geven we eerst een algemene beschouwing en gaan we nader in op de gedachten en overwegingen van SRA op de verplichte rapportering over (continuïteit en) fraude.

Algemeen

1. Algemene beschouwing

De verplichte rapportering over de controleaanpak frauderisico's geldt voor wettelijke controleopdrachten. Voor reguliere vergunninghouders geldt deze verplichting voor controleopdrachten die betrekking hebben op een rapporteringsperiode die eindigt op of na 15 december 2022. Eerdere toepassing van deze regelgeving wordt door de NBA aanbevolen.

Voor accountants in het reguliere (controleplichtige mkb-) segment heeft deze wijziging een grote impact, aangezien alleen het OOB-segment bekend was met het rapporteren van kernpunten. Specifieke aandacht voor deze nieuwe rapportageverplichting en ondersteuning van en communicatie richting zowel reguliere vergunninghouders als controleplichtige mkb-entiteiten (kortom: een ketenaanpak), is dan ook van uiterst belang! Waarom?

2. Dynamiek van het controleplichtige mkb

SRA heeft er bij haar reactie op de consultatie 'Verplichte rapportering fraude en continuïteit' (oktober 2021) reeds op gewezen dat het fundament voor het bestaan van het maatschappelijk vertrouwen in de accountant niet alleen bij de accountant, maar bij de gehele keten ligt. Denk hierbij niet alleen aan gebruikers en stakeholders, maar ook aan de ondernemingen: zij zijn zelf verantwoordelijk voor het opmaken van hun jaarrekening.

De regelgeving voor deze ondernemingen op het gebied van externe verslaggeving (BW2 titel 9 en RJ) is niet gewijzigd. Daarom is het niet uit te sluiten dat accountants in de praktijk tegen situaties aan kunnen lopen, waarbij discussies met gecontroleerde entiteiten ontstaan over de mate van de in de jaarrekening en of het bestuursverslag op te nemen toelichting over fraude en continuïteit. Vragen die wijzen op 'Waar staat dat dan in de regelgeving?' zullen dan mogelijk niet beantwoord kunnen worden. Zo ontstaat ongewenste ruis in de keten. Hiervoor moet een oplossing worden gezocht.

De verplichte rapportering over de controleaanpak van frauderisico's zal in dat kader wellicht wel werken in situaties waarin de accountant mede optreedt als behoeder van de belegger, bij de verantwoordingen van organisaties van openbaar belang. Maar veel van de reguliere vergunninghouders controleren ondernemingen (familiebedrijven, dga-situatie) waarbij geen externe financiers, beleggers, private equity en/of trustfondsen zijn betrokken. Er is hier aldus sprake van een geheel andere dynamiek dan in het segment van organisaties van openbaar belang.

De accountant in het controleplichtige mkb wordt in deze situaties immers aanvullend voor hele andere uitdagingen gesteld. Deze liggen -naast de context van de voorliggende verplichte rapportering- voornamelijk op het terrein van communicatie, want de NV COS is niet veranderd. Eerder verwezen we al naar de knelpunten die ontstaan vanwege ongewijzigde regelgeving vanuit de RJ en BW2 titel 9.

Naast aan de ene kant de grotere benodigde aandacht voor (de rapportering over) frauderisico's door de accountant, zal de onderneming aan de andere kant aan de accountant in het kader van de beheersing van AO/IB vragen om bijvoorbeeld mee te denken over de opzet van een oorzaken/risicoanalyse binnen de onderneming zelf. In andere situaties neemt de onderneming bijvoorbeeld de eigen verantwoordelijkheid niet. Hoe ga je als accountant om met zulke situaties en uitdagingen, juist in relatie tot frauderisico(analyses)? De voorliggende handreiking gaat niet in op deze materie (die de hele keten aangaat), en die we in de praktijk veelvuldig (gaan) zien.

3. Fraude: Algemene uitgangspunten SRA

In oktober 2021 heeft SRA gereageerd op de consultatie van COS 700. Vanuit de praktijk bij de SRA-kantoren is de impact van de wijzigingen in de COS geanalyseerd en een doorvertaling daarvan gemaakt naar de situaties in de mkb-praktijk. Die input van 73% van de reguliere vergunninghouders hebben wij niet teruggevonden in de definitieve COS 700 of in de voorliggende handreiking. We tekenden op:

Ten aanzien van de verplichte rapportering over fraude heeft SRA dezelfde insteek. Ook hier zijn diverse scenario's te bedenken op welke wijze de accountant bij zijn controleaanpak op de frauderisico-analyse (lees: frauderisicofactoren) heeft ingespeeld. Buiten de standaardrisico's van management override of frauderisico's rondom opbrengstverantwoording, kunnen als uitkomst van deze risicoanalyse komen dat géén sprake is van specifieke risico's tot aan situaties waarin er sprake is van een vermoeden van of reeds vastgestelde fraude. Afhankelijk van deze situaties kunnen de werkzaamheden van de accountant en aldus de vermelding van de in de controleverklaring op te nemen controleaanpak sterk variëren.

In dat kader dringen we er (opnieuw) op aan om in situaties waarbij 'niets aan de hand' is (de frauderisico-analyse leidt tot het uitgangspunt van geen klantspecifiek frauderisico en de uitkomsten van de werkzaamheden van de accountant bevestigen dit; denk aan situaties zoals bij 'less complex entiteiten'), géén rapportageverplichting op te leggen.

In plaats daarvan stellen we een keuzemogelijkheid voor om de werkzaamheden van de accountant (de 'Controleaanpak Frauderisico's') in de controleverklaring op te nemen. Voor alle andere scenario's kan SRA zich vinden in de wijze waarop in het consultatiedocument invulling is gegeven aan de voorgestelde wijzigingen.

Daarbij willen we hier ook benadrukken dat SRA in beginsel terughoudend is dat de accountant indicaties van de uitkomst van zijn werkzaamheden en of belangrijke waarnemingen over betreffende aangelegenheden in de controleverklaring opneemt. De accountant kan en mag immers niet op de stoel van de (straf)rechter gaan zitten. De voorgestelde wijzigingen geven de accountant echter terecht de mogelijkheid om zijn uitkomsten en waarnemingen niet in de controleverklaring op te nemen.

Tenslotte staat SRA niet achter het onderscheid dat wordt gemaakt tussen opdrachten verricht in het wettelijk domein en vrijwillige controleopdrachten. We hebben hier vanuit vaktechnisch en juridisch perspectief te maken met de situatie dat er sprake is van eenzelfde opdracht, vallend onder dezelfde regeling en voorschriften waarbij in gelijke situaties verschillende verklaringen worden afgegeven. Het risico in misperceptie is groot, waarbij ook nog eens het gevaar bestaat dat gebruikers onterecht verschillende waarden gaan hechten aan in feite hetzelfde product. Dit leidt tot grote verwarring in het maatschappelijke verkeer. Opdrachtgevers die vrijwillig de opdracht tot het verrichten van een controle verstrekken zouden daarbij ook vrijwillig gebonden dienen te zijn aan de voorschriften die op deze opdrachten van toepassing zijn.

4. Probleem opgelost?

SRA denkt dat de verplichting om meer informatie in de controleverklaring op te nemen, positief kan uitpakken: Welke werkzaamheden zijn verricht in het kader van fraude- en continuïteitsrisico's en eventuele bevindingen? Dit zal immers de communicatie in de keten kunnen verbeteren. Fraude en faillissementen veroorzaken veel onrust en hier moeten we tegen optreden.

De vraag die daarbij echter nadrukkelijk beantwoord dient te worden, is of het opnemen van deze extra informatie in de controleverklaring nu daadwerkelijk resultaat heeft. Welke impact heeft deze verplichte rapportage binnen de keten op bestuurders en toezichthouders, en op gebruikers en stakeholders? Levert dit wel een bijdrage aan het oplossen van problemen rond fraude en (dis)continuïteit? Levert de rapportage voldoende informatie op, zodat gebruikers van de controleverklaring met meer zekerheid, kennis en kunde hun besluiten kunnen nemen? Zeker in situaties waarin er niets aan de hand is en deze secties – weliswaar in verkorte vorm – in de controleverklaring moeten worden opgenomen kan dit tot verwarring leiden.

5. De concept-Handreiking zelf

Doelstelling van de Handreiking is het 'nader uitleg geven aan accountants' over de sectie Controleaanpak frauderisico's in de controleverklaring.

Vooropgesteld: de uitleg van de regelgeving is vanuit vaktechnische oogpunt bezien juist, binnen de lijntjes van de controlestandaard(en). Onzes inziens zou een Handreiking echter nadere guidance en interpretatie moeten geven zodat de aangepaste regelgeving beter, sneller, efficiënter en op maat geïmplementeerd kan worden binnen de accountantsorganisatie. Dat is immers de context waarin de accountant de werkzaamheden verricht. De doorvertaling naar de praktijk en (communicatie binnen) de keten mist en biedt vanuit dat oogpunt weinig ondersteuning. De handreiking kent niet de kracht die het nodig heeft in en voor de keten.

6. Wat is nodig?

Van groot belang is dat kantoren hun wettelijke controleklanten in de nieuwe regelgeving en verplichte rapportage meenemen. Is hierover al voldoende awareness bij zowel de kantoren als bij de ondernemingen? Er moet bijvoorbeeld helder gecommuniceerd worden over de achterliggende bedoeling van de uitgebreide controleverklaring. Van klanten wordt verwacht dat deze een risicoanalyse opstelt, die door de accountant beoordeeld wordt. Wat komt hierin te staan? Wat als deze er niet is? Hoe dan? Wat is de verwachte impact op het controlebudget?

Communicatie hierover dient niet alleen met het bestuur maar ook met leden van de Raad van Commissarissen of Toezicht (de met governance belaste personen) plaats te vinden. Dat geldt ook voor de klantspecifieke teksten die in de controleverklaring worden opgenomen en door derden gelezen gaan worden. Hierover dient wel overeenstemming te bestaan; doch waar ligt de gulden middenweg?

Daarnaast geldt dat onderwerpen die eerst nagenoeg alleen in het dossier van de accountant werden gedocumenteerd, nu expliciet met de klant besproken dienen te worden. Dit zal soms best lastig zijn. Tevens zal de attitude van de accountant – met name jegens fraude – kritischer en ‘meer op afstand’ moeten zijn. Het oordeel laten afhangen van met name van het management ontvangen informatie, is onvoldoende. Ook dient een zichtbare afweging gemaakt te worden, of en wanneer het moment wordt bereikt dat er forensische expertise ingeschakeld dient te worden. En wat is dan forensische expertise?: Wat zijn daarvoor de criteria? Kortom: er spelen genoeg vragen in de praktijk die vooralsnog onvoldoende zijn uitgewerkt door partijen binnen de keten, alsook in deze handreiking.

Specifieke Consultatievragen

1. Is de (verkorte) toelichting van Standaard 240 als achtergrondinformatie voor u voldoende (hoofdstuk 4)?

SRA is van mening dat de verkorte toelichting al vrij uitgebreid is. Vanuit vaktechnisch oogpunt – zie Algemeen – is deze voldoende.

2. Zijn de verschillende scenario's (hoofdstuk 5) voldoende duidelijk en in de praktijk hanteerbaar?

In de Handreiking zijn 6 scenario's nader uitgewerkt, te weten situaties met:

- standaardrisico's management override en volledigheid van de opbrengstenverantwoording met wel of geen significante aandacht;
- aanvullende frauderisico's met wel of geen significante aandacht;
- een aanwijzing van fraude of vermoeden van fraude van materieel belang, waarbij wel of geen voldoende controle-informatie wordt verkregen.

Deze voorbeelden zijn richtinggevend en kunnen accountants ondersteunen, doch dekken (vanzelfsprekend) niet alle situaties die in praktijk denkbaar zijn.

3. Voorziet u problemen met het beginsel van vertrouwelijkheid?

Ja, SRA voorziet in de praktijk dat zich een reële kans voordoet dat er problemen komen met toepassing van het beginsel van vertrouwelijkheid. Het handelt hier immers om complexe wet- en regelgeving die praktisch doorvertaald zou moeten worden.

Met name COS 705.23c is een lastig onderwerp:

Indien de financiële overzichten een afwijking van materieel belang bevatten die verband houdt met het niet toelichten van informatie die moet worden toegelicht, dient de accountant:

- a. de niet-toelichting te bespreken met de met governance belaste personen;
- b. in de sectie Basis voor ons oordeel de aard van de weggelaten informatie te beschrijven; en
- c. tenzij dit op grond van wet- of regelgeving verboden is, de weggelaten informatie op te nemen, mits dit praktisch uitvoerbaar is en de accountant voldoende en geschikte controle-informatie over de weggelaten informatie heeft verkregen. (Zie Par. [A23](#))

A23:

Het toelichten van de weggelaten informatie in de sectie Basis voor ons oordeel is niet praktisch uitvoerbaar indien:

- a. de toelichtingen niet door het management zijn opgesteld of om een andere reden niet meteen beschikbaar zijn voor de accountant; of
- b. op grond van de oordeelsvorming van de accountant de toelichtingen veel te omvangrijk zouden zijn in verhouding tot de controleverklaring.

In de controleplichtige mkb-praktijk zal het veelal lastig zijn om aan naleving van deze regelgeving een juiste invulling te geven. Daarom is er behoefte aan meer guidance - al dan niet in de vorm van good practices – die accountants een handvat bieden hoe met deze regelgeving in praktijk om te gaan. Niet alleen vaktechnisch, maar ook juridisch en met oog voor de communicatie met de met de governance belaste personen van de gecontroleerde entiteit.

4. Zijn de voorbeeldteksten behulpzaam – rekening houdend met het feit dat wij beogen te voorkomen dat boilerplate-teksten worden gebruikt – zodat iedere sectie Controleanpak frauderisico's client – en opdrachtspecifiek worden gemaakt?

We doen de aanbeveling om de voorbeeldteksten met uiterste bedachtzaamheid één-op-één over te nemen. Tevens is SRA op de hoogte van alle inspanningen die door de NBA op dit vlak, ook in overleg met een aantal servicekantoren, reeds worden verricht.

5. Zijn de stappenplannen (hoofdstuk 8) behulpzaam om te komen tot de sectie 'Controleanpak frauderisico's' ?

Onze input ten aanzien van communicatie binnen de keten en betere/meer guidance voor implementatie zou moeten worden toegevoegd om de waarde van de stappenplannen c.q. de handreiking te vergroten. Verwezen wordt naar 'Algemeen'.

6. Heeft u nog andere adviezen voor ons met betrekking tot de Handreiking?

Ook bij de consultatie van deze Handreiking stellen we transparantie en communicatie over de aanpassingen (welke, welke niet en waarom) en vervolgstappen zeer op prijs.

Tot slot

Vanzelfsprekend zijn wij graag bereid deze consultatiereactie nader toe te lichten.

Hoogachtend,
Namens het SRA-bestuur

Namens SRA Commissie Vaktechniek

Diana Clement AA RA

Paul Dinkgreve RA